

Pečman, Rudolf

**"Ozývají se první signály k vítěznému pochodu" : korespondence
Vladimíra Helferta s Olgou Jarošovou**

*Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. H, Řada
hudebněvědná. 1999, vol. 48, iss. H34, pp. [59]-87*

ISBN 80-210-2346-5

ISSN 1212-0391

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111875>

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

RUDOLF PEČMAN

„OZÝVAJÍ SE PRVNÍ SIGNÁLY K VÍTEZNÉMU POCHODU“

Korespondence Vladimíra Helferta s Olgou Jarošovou

Zakladatel hudební vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, univ. prof. PhDr. Vladimír H e l f e r t , se narodil 24. 3. 1886 v Plánicích (okr. Klatovy) jako vnuk rakouského politika a historika, barona Josefa Alexandra Helferta. Do pěti let žil Vladimír Helfert v Bechyni, pak bydlel s rodinou v Praze. Gymnázium studoval v Táboře (1896–97) a na Smíchově, kde maturoval 12. 7. 1904. Vstoupil na Univerzitu Karlovu, kde se věnoval na Filozofické fakultě studiu dějepisu jako žák Jaroslava Golla, Josefa Pekaře a Josefa Šusty; zároveň studoval tamtéž zeměpis, ale i estetiku a hudební historii (posledně jmenované disciplíny u Otakara Hostinského, který ho dovedl k doktorátu filozofie /PhDr., 23. 7. 1908/ na základě disertace *Jiří Benda a J. J. Rousseau*). Poté V. Helfert doplnil svá hudebněvědná studia na Humboldtově univerzitě v Berlíně, kde v letech 1906–7 poslouchal přednášky znalce notace Johanneses Wolfa, hudebního estetika Hermanna Kretzschmara a hudebního psychologa Karla Stumpfa. Do Prahy se vrátil jako vědecky dokonale připravený mladý muzikolog, který mohl navázat také na svá nedávná studia hudební teorie a klavírní hry, jež absolvoval u Bohumila Vendlera v Praze.

Helfert vstupuje do veřejného života jako profesor dějepisu a zeměpisu na Československé obchodní akademii v Praze (od 15. 9. 1909 do 1919; mezitím se podrobil státním zkouškám, 1914); jeho kolegou na obchodní akademii byl skladatel a dirigent Otakar Ostrčil. Již během působení na tomto učilišti organizoval V. Helfert výchovné koncerty (mj. památné provedení Smetanovy *Mé vlasti* 21. 2. 1917).

Po první světové válce byl Helfert jmenován profesorem gymnázia ve Vyškově na Moravě (od 1. 9. 1919), ale služebně byl přikázán do Brna, kde působil nejprve na I. státní reálce (do 1921), pak na II. státní reálce (do 1926). Plně tíhl k hudbě, hudební kritice a k muzikologii. Profesor PhDr. Otakar Zich ho habilitoval na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně pro obor hudební vědy (26. 2. 1921); na fakultě začal Helfert působit nejprve jako soukromý docent hudební vědy (na základě habilitačního spisu *Hudba na jaroměřickém zám-*

ku) – přednášel tam a konal hudebněvědná cvičení, a to od r. 1922. Po čtyřech letech byl jmenován mimořádným profesorem (29. 3. 1926) a ustanoven ředitelem hudebně-vědeckého semináře. Řádnou profesuru získal 3. 3. 1931. V letech 1935–36 byl děkanem Filozofické fakulty.

Helfert spojil své působení trvale s Brnem. Stal se konzervátorem hudebních památek pro Moravu a Slezsko, examínátorem u státních zkoušek z hudby pro učitelství na hudebních školách, středních školách a na učitelských ústavech (funkci examínátora vykonával v letech 1926–39). R. 1936 byl jmenován mimořádným členem České akademie věd a umění, poté členem Královské české společnosti nauk. Stal se předsedou moravsko-slezského odboru Ústavu pro lidovou píseň (po smrti Leoše Janáčka, 1928) a členem předsednictva Společnosti pro hudební výchovu (od 1934).

Za okupace byl poprvé zatčen gestapem 14. 11. 1939 (stalo se tak na rektórátu Masarykovy univerzity). Pobyl v samovazbě na brněnském Špilberku (od 20. 11. 1939 do 6. 1. 1940), pak byl převezen do vězení v Kaunicových kolejích (do 29. 1. 1940), do Vratislavi (Breslau, nyní Wrocław, do července 1940) a do koncentračního tábora v Olawě (Wohlau), odkud byl přepraven jako umírající z tamní vězeňské nemocnice do nemocnice okresní (2. 1. 1942). Z nemocnice ho propustili jako beznadějný případ, ale ve Vinohradské nemocnici v Praze ho lékaři zachránili. Musel však podstoupit těžkou operaci. V rekonvalescenci mu byla doručena žaloba k soudu do Berlína.

V té době se Helfert věnoval pronikavě své vědecké práci. Připravoval vydání *Jistebnického a Komenského kancionálu* (ve spolupráci s Antonínem Škarkou). S chotí Blaženou střídal pobyty. Do 10. 12. 1942 a v únoru až dubnu 1943 žil ve Stupčicích u Tábora, v údobí od května 1943 do ledna 1944 v Praze a v Miřeticích u Vlašimě, pak opět v Praze (do května 1944). V době, kdy pracoval na *Thesauru české duchovní písně*, byl opět zatčen gestapem (23. 6. 1944) a vězněn na Pankráci a v Terezíně (od 24. 4. 1945). Po osvobození byl v Terezíně uchráněn smrti. Na cestě z Terezína do Prahy zůstal pro vysoké horečky v Račiněvsi u Roudnice, odkud ho převezli 14. 5. 1945 do nemocnice v Praze na Bulovce; v Praze podlehl skvrnitému tyfu. Dotrpěl 18. 5. 1945 na úsvitě svobody.

Již v Praze patřil V. Helfert k okruhu spolupracovníků Zdeňka Nejedlého, významného žáka profesora Hostinského a pozdějšího svého švagra. Metodicky byli Helfertovi vzorem Otakar Zich (psychologicky orientovaný estetik) a František Xaver Šalda, jehož kritickou činnost Helfert vysoko oceňoval. Publikoval v časopisech Smetana, Pražská lidová revue a Česká kultura. Stavěl se nejprve vyhraněně na stranu bojovníků za Bedřicha Smetanu, ostře vystupoval proti Antonínu Dvořákovi (k němuž získal kladný vztah až ve třicátých letech v Brně); vlivem Hostinského a Nejedlého zastával vývojovou linii české hudby, z níž byl eliminován Dvořák, totiž evoluční trend daný jmény B. Smetany, Z. Fibicha a J. B. Foerstra. Měl výhrady i proti Dvořakově škole, k níž patřili například Vítězslav Novák nebo Josef Suk. Od těchto výhrad Helfert ustoupil prakticky až ve své *České moderní hudbě* (Olomouc 1936), kde již plně přijímá jak Dvořáka, tak příslušníky jeho školy. Nyní staví Dvořáka nikoliv proti Smetanovi, nýbrž vedle něho. Objevuje tehdy i význam Janáčkův, napíše první díl

(nedokončené) monografie o něm (*Leoš Janáček. V poutech tradice*. Brno 1939 v nakladatelství Oldřicha Pazdírka) a vidí jinak než před lety například vývojovou linii české novodobé hudby, která je nyní dána jmény Smetana – Dvořák – Janáček – Martinů.

Svým habilitačním spisem o hudbě na jaroměřickém zámku (viz výše), vydaným r. 1924, položil Helfert základy své vědecké metody. Klád v ní důraz na objektivní estetiku a směřoval prostřednictvím strukturálního i obsahově psychologického rozboru ke společenskému zřeteli hudby a uměleckého díla vůbec. Vychoval řadu žáků, z nichž působili vědecky na vysokých školách: Zdeněk Blažek, Ludvík Kundera (pozdější rektor Janáčkovy akademie múzických umění v Brně), Jan Racek (Helfertův dědic v úřadě profesora hudební vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity spolu s Bohumírem Štědrněm /viz dále/ a Zdeňkem Blažkem /viz výše/), Robert Smetana (profesor hudební vědy na Filozofické fakultě Palackého univerzity v Olomouci), Bohumír Štědroň (působící jako soukromý docent na Filozofické, pak na Pedagogické a posléze jako docent a profesor na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně), a Karel Vetterl (nejprve důstojník, pak rozhlasový pracovník, pak vedoucí brněnské rozhlasové stanice, Univerzitní knihovny a posléze vědecký a samostatný vědecký pracovník Kabinetu pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd, pob. v Brně). K zakladatelské generaci Helfertových žáků se přidali i mladší, z nichž vynikla například Theodora Straková (nyní v důchodu, působila jako vedoucí Hudebně historického oddělení Moravského muzea v Brně).

Spolu s Gracianem Černušákem (žákem Otakara Hostinského) vytvořil Helfert z Brna středisko hudebněvědné práce; v mnohém předstihlo Prahu pracovními badatelskými výsledky i metodou práce, která důsledně tíhla k pramenům. Z podnětu Černušákova a Helfertova byl uveden v život projekt *Pazdírkova hudebního slovníku naučného* (1929), z něhož vyšel svazek věcných hesel a z osobního slovníku hesla po písmeno *M* (dokončení slovníku, na němž s oběma muzikology spolupracoval mj. Bohumír Štědroň, bylo znemožněno událostmi druhé světové války). Helfert založil i edici staré české hudby *Musica antiqua bohemica* (1934) a hudebněvědný sborník *Musikologie* (1938), v němž publikoval svou významnou stať o periodizaci dějin hudby. Ve spise *Základy hudební výchovy na nehudebních školách* (1930) se postavil za rovnomocné zastoupení hudební výchovy na středních školách.

V. Helfert byl hudební vědec, nadaný jemným uměleckým cítěním, značnou intuicí a schopností samostatné vědecké metody. V hudebněvědné monografii o hudbě na jaroměřickém zámku, v níž navázal na svůj významný spis *Hudební barok na českých zámcích* (Praha 1916), se postavil proti kulturně-historickému monografismu Z. Nejedlého a akcentoval přísně heuristickou (pramennou) práci. Bez hudebních a jiných pramenů není muzikologie. To si uvědomoval více než naléhavě. Proto v Brně založil *Hudební archiv Zemského moravského muzea*, pozdější *Oddělení dějin hudby Moravského* (nyní *Moravského zemského muzea*. Stalo se tak v roce založení Masarykovy univerzity, totiž r. 1919. Studium pramenů vedlo Helferta k těmto základním okruhům jeho vědecké práce:

1) Hudba 18. století s barokní zámeckou hudební kulturou;

- 2) česká hudební emigrace;
- 3) zjev Bedřicha Smetany;
- 4) osobnost Leoše Janáčka;
- 5) představitelé soudobé české hudby;
- 6) otázky hudebněvýchovné;
- 7) problematika hudební vědy a archivnictví;
- 8) problémy hudební kritiky;
- 9) badatelské výstupy do světových dějin hudby, opery a melodramu;
- 10) hudební estetika s badatelským pozadím obecné estetiky;
- 11) hudební folkloristika;
- 12) práce redakční a ediční;
- 13) příležitostná činnost hudebně skladatelská;
- 14) působnost dirigentská (v *Orchestrálním /nyní Helfertově orchestrálním sdružení v Brně*);
- 15) založení a působnost *Collegia musica* při Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Helfert byl pravý průkopník. Nezalekl se potíží, budoval hudební život v Brně v širokých koncepcích a nebál se drobné práce pro povznesení hudebního dění, za jehož pevnou součást považoval nejen hudební a divadelní instituce, nýbrž i hudebního vnímatele, na něhož chtěl působit prostřednictvím hudební kritiky a samostatného hudebního časopisu (*Hudební rozhledy*, 1924–1928). Helfert, který se zřekl svého baronského titulu, patřil k levě orientované inteligenci. Vědeckou práci spojoval s obecným sociálním pokrokem. V olomouckém Indexu spolupracoval s Bedřichem Václavkem, stal se předsedou Společnosti pro demokratické Španělsko a jedním z prvních členů Společnosti pro hospodářské a kulturní sblížení se SSSR. Dovedl se však postavit, jako snad první český muzikolog, proti kulturní politice totalitního SSSR a proti potlačování umělecké svobody v tomto státě (v *České moderní hudbě*, 1936). Za nacistické okupace věřil ve šťastnou budoucnost českého národa, osvědčil značné osobní hrdinství a měl dalekosáhlé plány, které hodlal rozvinout po r. 1945. Smrt mu však zabránila je naplnit (o plánech viz v jeho práci *Státní hudebně-historický ústav*, Hudební matice Umělecké besedy, posmrtně v Praze 1945; podrobněji se o nich dočítáme i ve stati *Moje literární plány /1941–42/*, vyšlo v knize Vladimír Helfert – Jura Sosnar, *Hovory tužkou*, Knihnice Hudebních rozhledů, Praha 1956).

Práce V. Helferta je obdivuhodná. Helfertovská bibliografie, kterou sestavil Ivan Poledňák (*Soupis prací Vladimíra Helferta*, in: Musikologie 5, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1958, s. 253–313), vykazuje 817 titulů. Nelze tedy v naší souvislosti uvést podrobnou Helfertovu bibliografii. Buďtež tu připomenuty alespoň jeho knižní práce:

Jiří Benda a Jean Jacques Rousseau. Disertace Karlovy univerzity. Praha 1908, rukopis.

Smetanismus a Wagnerianismus. Knihovna časopisu Smetana, sv. 3, Praha 1911.

Hudební barok na českých zámcích. Jaroměřice za hraběte Jana Adama z Questen-

- berku* (†1752). Česká akademie pro slovesnost, vědy a umění, Praha 1916.
- Motiv Smetanova „Vyšehradu“ (Studie o jeho genesi)*. Knihovna časopisu Smetana, sv. 27, Praha 1917.
- Smetanovské kapitoly*. Nákladem vlastním, Praha 1917.
- Naše hudba a český stát*. B. Kočí, Praha 1918.
- L. V. Čelanský a Česká filharmonie (Dokument k hudebním poměrům 1918–1919)*. Nákladem vlastním, Praha 1919.
- Hudba na jaroměřickém zámku. František Míča 1694–1745*. Česká akademie věd a umění, Praha 1924.
- Tvůrčí rozvoj Bedřicha Smetany. I. Preludium k životnímu dílu*. Jos. R. Vilímek, Praha 1924.
- Bedřich Smetana*. Hudební Budeč brněnské Filharmonické besedy. Vydal Nový lid, Brno 1924.
- Jiří Benda. Příspěvek k problému české hudební emigrace. I. část (Základy)*. Spisy filosofické fakulty Masarykovy university, sv. 28, Brno 1929.
- Základy hudební výchovy na nehudebních školách*. Státní nakladatelství, Praha 1930.
- Pohled na Bedřicha Smetanu*. Index, Brno 1934.
- Jiří Benda. Příspěvek k problému české hudební emigrace. II. části 1. díl (Gota 1750–1774)*. Spisy filosofické fakulty Masarykovy university, sv. 39, Brno 1934.
- Prof. Frant. Waic*. Svaz národního osvobození, Olomouc 1935.
- Česká hudební tvořivost před Smetanou*. Kmen, Praha 1935.
- František Neumann*. Neprodejný soukromý tisk, Prostějov 1936.
- Česká moderní hudba. Studie o české hudební tvořivosti*. Index, Olomouc 1936.
- Histoire de la Musique dans la République Tchécoslovaque*. Spolu s Erichem Steinhardem. Orbis, Praha 1936.
- Geschichte der Musik in der Tschechoslowakischen Republik*. Spolu s Erichem Steinhardem. Původní německá verze předchozího titulu. Orbis, Praha 1936.
- Útok na Českou moderní hudbu*. Index, Olomouc 1937.
- Die Musik in der Tschechoslowakischen Republik*. Spolu s Erichem Steinhardem. Orbis, Praha 1938.
- Leoš Janáček. Obraz životního a uměleckého boje. I. V poutech tradice*. Oldřich Pazdírek, Brno 1939.
- Státní hudebně-historický ústav. Úvod a revise Gracian Čermušák*. Hudební matice Umělecké besedy. Praha 1945.
- Při zpracování našeho textu jsme vycházeli zejména z hesla *Helfert, Vladimír*. Československý hudební slovník osob a institucí, sv. 1, A–L. Redaktoři: Gracian Čermušák, Bohumír Štědroň, Zdenko Nováček. Státní hudební vydavatelství, Praha 1963, s. 417–421. Autorem hesla je Bohumír Štědroň.
- Velmi rozsáhlá je literatura o Vladimíru Helfertovi. Podrobně ji uvádí Ivan Poledňák, *Soupis...*, s. 253–255. Z poslední doby zaznamenáváme:
- Vladimír Helfert. Pokrokový vědec a člověk*. Redigoval Jiří Vysloužil a Rudolf Pečman. Filozofická fakulta UJEP (nyní Masarykova univ.), Brno 1975.

Rudolf Pečman, *Vladimír Helfert a jeho generační druhové v boji českého národa proti fašismu*. In: /sborník/ Jiří Dimitrov 1882 – 1949 – 1982. Uspořádal František Hejl a Ctibor Nečas. Univerzita J. E. Purkyně (nyní Masarykova). Brno 1983, s. 140–142.

Rudolf Pečman, *Víra a naděje v době zaživa pohřbených*. Opus musicum XVII, 1985, s. 137–142. Přetištěno in: /sborník/ *Vladimír Helfert v českém a evropském kontextu* (viz níže), s. 118–121.

Vladimír Helfert v českém a evropském kontextu. Sborník redigoval a k tisku připravil Rudolf Pečman. Svaz českých skladatelů a koncertních umělců, Brno 1987.

Rudolf Pečman, *Sloh a hudba 1600–1900. Problémy, otázky, odpovědi*. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 1991, zejména na s. 82–94. Druhé vydání, tamtéž, Brno 1996, s. 54–62.

Rudolf Pečman, *Útok na Antonína Dvořáka*. Kapitola „Potměšilá muzikantská reakce proti moderní hudební kultuře (Helfertovo odsouzení opožděného skladatelského zjevu)“. Vydala Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno 1992, s. 109–134, a jinde.

Rudolf Pečman, *Epochy hudebního vývoje v díle Vladimíra Helferta*. in: Box č. 5, sv. 1, 94, 1994, s. 49–51. Vetus via, nakladatelství Jaroslava Friče, Vranov nad Dyjí. Vyšlo v Brně. Hlavní redaktor: Jiří Kuběna.

Rudolf Pečman: *Vladimír Helfert*. Tamtéž, s. 52–53.

Vladimír Helfert sledoval s narůstajícím zneklidněním vývoj v třicátých letech a veřejně se politicky angažoval v kruhu kolem *Indexu* a v řadě dalších demokratických organizací. S příchodem nacistů se musel rozloučit se svým učitelským působením na fakultě, ale stále více si uvědomoval, že nesmí stát stranou ilegálního odboje, který se během okupace formoval na půdě tzv. protektorátu. Je několikrát vězněn, naposledy ve smutně proslulé cele smrti v Terezíně. Umírá krátce po osvobození v Praze¹.

Byl osobností sjednocující a budovatelskou. Už r. 1919, kdy přichází do Brna, pojal úmysl vytvořit tu druhé kulturní a umělecké centrum. Kolem něho se shromažďoval kruh přátel – nadšení hudebníci a kulturní činitelé, kteří šli spolu s ním cestou tvůrčích činů. Helfertovský kroužek tvořili vedle Vladimíra Helferta jeho bratr *dr. Jaroslav Helfert*, notář *JUDr. Josef Jaroš*, *Antonín Puttner*, skladatel *Václav Kaprál*, pianista a hudební estetik *dr. Ludvík Kundera*, dirigent *Břetislav Bakala*, hudebník *Petr Nevoral* a skladatel *Osvald Chlubna*. Kroužek se uplatňoval možno říci neopakovatelně mj. na půdě *Orchestrálního* (nyní *Helfertova orchestrálního*) *sdrúžení* a v *Hudební Budči Filharmonického spolku Besedy brněnské*, v níž „helfertovci“ poznali *Antonína Koláře*, pozdějšího ředitele Státní filharmonie, kritika a historika *Graciana Černušáka* aj. Brno tehdy bylo jedním z ohnisek českého společenského a kulturního dění. Bylo zřízeno centrum Radiojournalu, v němž fungovala druhá vysílací stanice Re-

¹ Viz výše.

publiky československé. Iniciativní ředitel brněnského rozhlasu *Antonín Slavík* stal se Helfertovým žákem na univerzitě a v těžkých podmínkách třicátých let budoval rozhlasovou základnu, centrum progresivního kulturního života. Kolem Helferta vznikla „Levá fronta“ brněnských muzikantů, jak připomíná *Osvald Chlubna*².

Vladimír Helfert byl neobyčejně aktivním členem kruhu brněnských intelektuálů. Po obsazení naší vlasti nacisty dopadly na Helferta a jeho kruh rány osudu. „Pocítili jsme, že i naše dny budou brzy sečteny, a čekali jsme s hrůzou, koho to nejdříve postihne. /.../ Ještě v klidu jsme jeli oslavit 28. říjen 1939 až do Třeboně (Helfert, Slavík, Jaroš a já),“ vzpomíná *O. Chlubna*³. „Těžko jsme se vraceli z treboňské idyly. Když jsme se po návratu do Brna jednu neděli na začátku listopadu (1939) zase vypravili do soběšických a vranovských lesů, zastavili jsme se jako obvykle v Králově Poli pro Vladimíra Helferta. Ale Helfert nás už k sobě do bytu nepustil, protože byl již dvakrát telefonicky upozorněn, že se ho gestapo chystá navštívit, a nechtěl, aby nás u něho zastihlo. /.../ Dne 14. listopadu 1939 jej skutečně gestapo navštívilo. S revolvery v rukou rozkázali nejprve uvázat psa čuvače, který je ohrožoval svými tesáky. Pozvali Helferta na rektorát k sepsání protokolu. Na rektorátu Helferta zatkli a odvezli na policejní ředitelství. /.../ Hned se rozezvučely na našich stolech telefony a my věděli, co se stalo. /.../ Překvapila nás návštěva strážníka, který se dotazoval, který z nás je notář Jaroš. Josífek se hned přihlásil a tu mu k našemu velikému překvapení strážník podával prvý moták s instrukcemi, co má dělat. /.../ Jaroš okamžitě zařizoval vše, jak si Helfert přál.“

Kdo mohl, odejel tehdy z Brna. Ředitel Slavík cílil na začátku prosince do Prahy, Bakala do Rožnova pod Radhoštěm. Odejel i notář Jaroš. Jen Chlubna zůstal v Brně – naprosto sám. Helfert byl, jak řečeno, zatčen. Po něm pak brzy následovalo zatčení Slavíkovo a Jarošovo. Oba – spolu s Vladimírem Helfertem – poznali Kouničky, Špilberk, Vratislav (Breslau, nyní Wrocław), Olawu (Wohlau) i Berlín.

V Brně – tak jako jinde – byly vylepovány vyhlášky se jmény odsouzených a popravených. „Pro přípravu k velezradě“ byli lidovým soudem v Berlíně odsouzeni Josef Jaroš a Antonín Slavík. Dne 27. října 1942 byli státi sekýrou na výstrahu.

V době prvního zatčení a po něm udržoval Vladimír Helfert p í s e m n ý s t y k s J a r o š o v o u d e c e r o u O l g o u. Tato korespondence, kterou mi dala jmenovaná k dispozici prostřednictvím přítele *ing. Oldřicha F. Pánka*, předsedy Kruhu přátel hudby v Brně (do r. 1986), je výmluvným dokladem Helfertova hluboce lidského postoje k rodině zatčeného přítele JUDr. Josefa Jaroše. Z Olawy (Wohlau) píše Helfert Olze 7. února 1942. Děkuje jí i její paní matce za zaslání drobných dárků, zmiňuje se o ubohé vězeňské stravě a o

² *Osvald Chlubna, O levé frontě brněnských muzikantů. Opus musicum XVI, 1984, č. 2, s. 41–44.*

³ *Tamtéž, s. 42–43.*

svém utrpení. Oběma ženám děkuje za balíček. „A mám jen jedno přání: abych mohl z toho aspoň koláček poslat Vašemu tatínkovi.“ Po propuštění z Olawy se Helfert znovu ozývá z Prahy 12. března: „Vlivem neopatrné stravy v nemocnici ve Wohlau“, píše Olze, „jsem upadl do šeredné recidivy, z níž jsem se nemohl vybrat.“ Odjíždí 23. února do Vinohradské nemocnice. „Transport šťastně dopadl – provázela mne ošetřovatelka a moje paní – a nyní se doopravdy léčím s veškerou možnou lékařskou péčí. Tím vším jsem byl zbaven možnosti psát, byl jsem velice zesláblý, a teprve nyní zase se vracím normálnímu životu. A ovšem stále myslím na ty, kteří zůstali dále ve vězení, a především na Vašeho tatínka, na tu šlechtnou a tak neskonale dobrou duši, kterou mám tak rád z celého srdce. A vzpomínám, že brzy má svátek, a tak Vás prosím, abyste v příštím dopise, který mu budete psát, užila přiloženého listu s mým přepisem.“ I v nejtěžších dobách Helfert věří v lepší příští. „Ale dočkáme se!“, píše v tomtéž dopise Olze. „Vše směřuje k velkým věcem a věřte, slečno Olgo, to, co nás čeká, je úžasné! Jsme svědky tak obrovských událostí, že něco podobného zažije lidstvo sotva za tisíc let. A ty hrozné oběti, které jsme přinesli a jistě ještě přinese, nebudou marné! Rodí se nový svět a s ním nová naše vlast. Ta úžasná, obrovitá Zákonitost kosmického dění, která neúprosně směřuje k dalšímu stupni ve vývoji člověka k lidství a lidskému důstojenství, to vše jde kolem nás a nad námi s nezadržitelným krokem – až se člověku dech tají, když to pozoruje. Ex oriente lux! A není vyloučeno, že toto obrovské kolo dějin dokoná své dílo v Evropě již letos, třebaš musíme být připraveni, že naše trpělivost bude zkoušena ještě příštím rokem. Ale konec bude slavný: budoucnost je naše!“ Svě vyznání víry Helfert zakončuje: „A tak bych rád kus své víry poslal všem těm kamarádům, kteří ještě jsou ve vězení. Ale snad to ani není třeba!“

„Kus víry“ však potřebovali především doktor Jaroš a ředitel Slavík. O tom, že Jaroš byl odsouzen k smrti, se Helfert dovídá od Olgy v červnu 1942. Dne 14. t. m. píše: „Vaše zpráva na nás působila jako hromová rána.“ Je v Praze a nemůže se z toho všeho vzpamatovat. Nechápe, jak mohlo dojít k rozsudku. „Víte, že jsem téměř na určito čekal, že Váš tatínek se vrátí domů hned po úterku. Ale nyní vidím, že to osud řídí jinak a dobře /.../, návrat domů znamená vlastně něco daleko horšího, nežli další pobyt ve vězení. A doba toho vězení vůbec nerozhoduje: vždyť ta záleží na dalším výsledku celé situace a ta je přece nad slunce jasnější. A tak, když celou věc si rozeberete klidnou úvahou, můžete být zcela klidná a pevná. Jde pouze o to, aby rozsudek nebyl proveden, a to považuju za JISTÉ. To také Vy musíte považovat za jisté.“

Nedejte se mýlit žádnými pochybami. Nedejte si namlouvat nikým a ničím opak. Teď přišla chvíle, kdy musíte osvědčit svou nezdolnou pevnost a duševní statečnost. Víím, že je to těžké, ale musíte v sobě najít tolik síly, abyste pevně byla přesvědčena, že tohle je něco, co Váš tatínek překoná, že se zase vrátí a že Vás a jeho čekají nové časy, radostnější a plné míru a vnitřní spokojenosti a vnitřní radosti. Vy se musíte nyní stále v mysli upínat k tomu, k čemu cílíte, k tomu, co přijde, co nás všechny čeká, a k tomu, jak se s tatínkem zase v radosti shledáte a jak s ním v radosti budete žít. Neboť to je jisté. A věřte mi: že touto pevnou vírou jemu nesmírně ulehčujete, aby sná-

ze překonal nynější svůj osud. Neboť takové duševní spojení znamená mnoho, daleko více, nežli je dnes známo pozitivní vědě. Procházíme všichni nyní dobou nejtěžší zkoušky, kterou nám uložila tato hrozná, ale přitom veliká doba, kdy za nesmírných bolestí milionů a za nesmírného utrpení lidstva se rodí nová doba a nový společenský, lidský řád. Na nás je, abychom tuto zkoušku vydrželi s pevnou a statečnou myslí. O Vašem tatínkovi nepochybují. Jeho čistá, šlechtná a tak nadpomyšlení dobrá duše ho bude chránit před černými myšlenkami a dá mu vnitřní sílu, kterou měl stále dosud. A Vy, slečno Olgo, v sobě potlačte ten první náraz, který jistě u Vás byl hrozný, a vši silou své duše se upřete k té pevné víře a k pevnému přesvědčení, že šťastný a radostný návrat Vašeho tatínka je jistý a brzký. Věřím pevně, že tak krásný duševní svazek, jaký se utvořil mezi Vámi, je něco co je nezničitelné světskou mocí. V tom je i záruka Vašeho shledání. Nepodceňujte sílu, hmotnou sílu duševních svazků a duševní říše!“

Do Vráže Olga poslala Vladimíru Helfertovi některé dopisy Josefa Jaroše. Byly vyrovnané a vyzářovaly obzvláštní vnitřní silou. Dopisy budou podle Helferta „jednou velké dokumenty toho, jak český člověk dovedl být pevný a neoblomný,“ a to v dobách pro náš národ nejtěžších. Tehdy, 1. září 1942, Helfert ještě netuší, že doktor Jaroš zírá vstříc temnému osudu a bezútěšné budoucnosti. „Potěšilo mně zvláště, že Váš tatínek píše o tom, že se mu daří velice dobře.“ (Nebyl to dopis, vynucený na dr. Jarošovi, jaké vězňové museli psávat příbuzným?). Vladimír Helfert cítí tíhu současnosti přesto, že žije v libém prostředí vrážském. „Ale věřte, i když je tu velice krásně, na mně něco tísnivě leží. Ani ne tak ta nejistota, že každou chvíli to může přestat a že mohu být odvezen tam, odkud jsem byl přivezen. S tímhle jsem dokonale vyrovnaný a každý den, jenž je mi zde dopřán, považuju za milost a dar osudu. Ale co mne nejvíce tíží, je to vědomí, že ti moji drazí kamarádi, odsouzenci, musí žít ve vězení a s pouhou myšlenkou na rozsudek, kdežto já jsem aspoň částečně svoboden, vracím se k životu pod naším českým sluncem, českou oblohou a uprostřed českých lesů. A tak, jak si vytýkám každé lepší sousto jako něco, co je nezasloužené vzhledem k těm kamarádům, tak mne tíží při každém kroku vědomí, že jsem okamžitě na tom lépe nežli oni. Víte, drahá slečno Olgo, já hrozně cítím v sobě ten závazek solidarity s těmi, s nimiž jsem byl vězněn. A to mne bolí, že tu solidaritu nedodržuju – ovšem nikoliv svou vinou, ale přece mne to tíží.“ I na Antonína Slavíka Helfert vzpomene. Neví, proč je ředitel Slavík za mřížemi. „Obávám se však, že ten jeho nynější pobyt se týká nějakého svědeckví v jiné věci. /.../ Ale ať je tomu, jak chce: sejdeme se všichni v radosti a zdraví. A snad to nebude ani tak dlouho. A potom teprve n á m zasvitne slunce, zavoní naše drahá zem a rozhoří se naše srdce!“

Stětí doktora Jaroše působilo na Vladimíra Helferta úděsně. Dozví se o něm ihned poté, co rozsudek byl vykonán. Dne 31. října 1942 píše ze Stupčic do Brna: „Vše se ve mně zlomilo při té hrozné zprávě. Vždyť jsem tak pevně věřil, že se zase shledáme s tím předrahým, který nás nyní musel opustit. Stále tomu nechci věřit, /.../ má bytost se proti tomu vzpírá. Vždyť se mi to zdá tak nějak proti vši logice a všemu řádu, aby ta dobrá, ušlechtilá duše se neměla už vrátit! Věřte,

milá slečno Olgo, měl jsem Vašeho tatínka tak hluboce rád, jako vlastního bratra, a snad i více. Je to možné? Není v tom nějaký omyl? Ale jedno vím: Je-li to pravda, pak to pro mne znamená svatý závazek pro celý život.

Jsem stále v myšlenkách u Vás. Proboha Vás prosím: buďte nyní statečná. Víím dobře, jak Vás měl tatínek rád, jak na Vás visel stále. Co se mi napsal o Vás před 2 léty! A ještě poslední a nejhoroucnější Jeho myšlenky zalétaly k Vám. A ještě Vám horoucně přál šťastný další život. Vííte, já věřím v posmrtný život. Věřím, že to čemu se říká lidská duše, že tělesnou smrtí nezaniká a že je dále tam, kam ji poutala láska. A proto věřím, že Váš tatínek je a bude stále při Vás. A to vše Vás zavazuje, abyste tu hroznou ránu překonala pevně a statečně. Nezapomínejte: máte život před sebou a v tom životě budete muset splnit závazek ke svému tatínkovi. Půjdete jeho cestou – a Jemu bude při tom dobře! Ale právě proto musíte si uchovat pevné zdraví a pevnou mysl. Jdete do nové doby a v ní budete muset svým životem dalším uctívat stále Jeho památku. /.../ Tak mám pocit, že nemám právo žít. Jakým právem žiju, když moji nejlepší přátelé takhle odcházejí? A přece si říkám: právě nyní je třeba žít, abychom v budoucnosti plnili odkaz těchto přátel.“

Počátkem prosince 1942 (8. 12.) táže se Helfert po Olžině zdraví a prosí, aby mu Olga sdělila, zda nepotřebuje finanční podpory. Ve jménu jejího otce jí nabízí, že pro ni učiní vše, co bude možné. Jen tak mu bude dáno, že bude moci „splatit velký dluh Vašemu tatínkovi za jeho přátelství, které pro mne znamenalo kus smyslu mého života“.

Posléze se vyznává: „Věřte, slečno Olgo, čím dále, tím více vidím, že ten hrozný odchod Vašeho tatínka zasáhl samý kořen mého dalšího života. Připadám si stále jako zbavený nějaké opory. Vždyť my jsme spolu ve vězení měli tolik plánů pro další život. Věřte, není takřka kroku a myšlenky, aby nebyly spojeny s Vaším tatínkem. Vše, od literárních a hudebních plánů až po naše potulky po českých krajích s ním a s Vámi, bylo nerozlučně spojeno s ním. Co jsme si naslibovali! Jak budeme spolu žít v příští naší době, co vše podnikneme, jak se oddáme přemítání o našich zamilovaných jižních Čechách atd. To vše je pryč. Ale z toho vždy zůstane vzpomínka a pocit, že osud zde hrozně nás ochudil. Vidím stále více, jak jsem měl Vašeho tatínka rád, skutečně bratrsky a snad více než bratrsky. Je to hrozná rána a vidím jasně, že tím se mi mění celý smysl mého dalšího soukromého života.“

Zvěčnělý notář Jaroš byl svědkem Helfertových pracovních i lidských plánů. Co se namluvili o hudbě i o organizaci našeho kulturního života! Když byl V. Helfert v Olawě (Wohlau), nalezl ve vězení spolutrpitele *Juru Sosnara*, s nímž vyměňoval názory a jemuž se stal průvodcem po hudbě a umění ve chvílích nejtěžších⁴. Chtěl do konce života uzavřít monografii o Janáčkově, dokončit *Tvůrčí rozvoj Bedřicha Smetany*, napsat syntetické dílo o Smetanovi, dokončit monografii o Jiřím Bendovi, vydat *Kancionál Komenského a Jistebnický kancionál*, soubornou edici české duchovní písně až po Komenského, vytvořit sou-

⁴ Vladimír Helfert – Jura Sosnar, *Hovory tužkou. Listy spoluvězněnému příteli. Moje literární plány (1941–42)*. Knižnice Hudebních rozhledů, roč. II, svazek 4, Praha 1956.

borný tematický katalog české hudební emigrace 18. století a „hudební geografii“, soustavné dějiny české hudby, jež by byly souhrnem a vyvrcholením jeho historických prací. Rád by mj. napsal spis o rožmberské renesanci se zřetelem k hudebnímu vývoji. S tím by souvisela i edice *Philomatovy Musiky* a s prací heuristickou pak vydání edice *Monumenta Musicae bohemicae*. V myslí mu rostl spis o hudební estetice, *Úvod do studia hudební vědy* a posléze i *Filozofie hudby*. „V době svého vězení jsem poznal, jak mám svou vědu rád.“⁵

O svých plánech Helfert zajisté mluvil i s přítelem Jarošem. Po jeho smrti píše Olze (ze Stupčic do Brna 17. 3. 1943): „Hrozně rád bych se už vrátil do Brna, do mého domova a do svého prostředí. Někdy na mne ten vyhnanecský život začne doléhat. Ale odháním tyto myšlenky. Vždyť by to bylo rouhání osudu, abych si nějak stěžoval. To, že mohu žít a že mohu pracovat, považuju – když se dívám zpět na vše – za skutečný zázrak. A tak nereptám a rád se podvoluju tomu, co mám, a podvolím se i horším věcem s klidem a odhodláním, jestliže mi je osud přivede do cesty. Mám stále před sebou osud svých drahých přátel a těch nezvěstných, které neznám, a to dodává sílu a odhodlání žít, ale také přijmout z rukou osudu vše, co přinese, i kdyby to bylo nejhorší. Hlavní věc je: to, v co všichni věříme a co považujeme za podmínku dalšího života, to je dnes jisté. Vaše generace a generace příští jdou do lepší doby. A to je hlavní. Co je proti tomu obrovskému, co se chystá a co se rodí z nekonečných bolestí a utrpení, co je proti tomu osud jednotlivců!“

Helfert, ctitel Smetany a oddaný bojovník za českou hudbu, vidí v Blaníku stále intenzivněji symbol svobody. „Jsme zase zde, nedaleko Blaníku“, píše Olze z Miřetic 25. května 1944. „Nu, tam uvnitř je podezřelý ruch. To pastorále na Blaníku už doznělo a ozývají se první signály k vítěznému pochodu. V očekávání věcí příštích jsem zde v pilné práci: pospíchám, abych dodělal co nejvíce, protože potom asi nebude čas na tyto věci v první době. Zatím zde mrzeme, ale jsem přesvědčen, že jaro přijde brzo se vším tím ostatním.“⁶

5 *Tamtéž*, s. 42–43.

6 *Viz u nás*, s. 87.

Korespondence Vladimíra Helferta s Olgou Jarošovou

1

Dopis z Olawy (Wohlau)

Z vězeňské nemocnice píše V. Helfert mj. o poměrech v tomto ústavu, o nedostacích vězeňské stravy. S láskou vzpomíná na svého přítele JUDr. Josefa Jaroše. Těší se domů.

Milá slečno Olgo,

Wohlau, 7. II. 42

vždyť já toho ani nezasluhuju, tolik krásné a milé pozornosti od mil. paní a od Vás! A takové dobroty! Musím si vyčítat, že Vás o to vše připravuju v tuto těžkou dobu. Tolik Vám srdečně děkuju! A mám jedno přání: abych mohl z toho aspoň kousíček poslat Vašemu tatínkovi. Mám takový pocit nějakého nechtěného sobectví, když uvážím, že si pomlsávám ty báječné pěnové pusinky s takovou jemnou příchutí, že si pochrupávám Vaše výborné sušenky a uždibuju to delikátní jablkové gelé – a můj drahý přítel tam v Landsberku že nemá nic jiného, nežli tu Suppe, erteple a podobné vymoženosti vězeňské stravy. Jen kdyby už taky se vrátil – pak bych teprve se dovedl radovat z toho všeho, čím jsem obklopen, na plno. Ale musíme být trpěliví a hlavně si přát, aby byl stále zdrav. To je to nejdůležitější. – Těším se nesmírně, až Vás uvidím a o všem si pohovoříme. Bude to už brzy, neboť asi tak za týden nebo 10 dní chci jet už domů. Už zde nemám stání a jsem tak dalece pohromadě, že se budu moct odvážit té cesty. Moje paní ovšem bude muset pro mne zajet. Potom Vás poprosím, abyste zašla k nám, abychom si sdělili všechny dojmy, novinky a naděje v další časy. – Mám dojem, že snad by bylo lépe, abyste ten můj příspěv tatínkovi raději neposílala, a to proto, aby to snad nevzbudilo podezření a aby to neškodilo tatínkovi nebo Vám. Posuďte, prosím, sama, a v tom případě bych Vás snažně prosil, abyste tatínkovi napsala pouze obsah toho příspěvu. Tak Vám a mil. paní ještě jednou vroucně děkuju. Je to, věřte, až dojemné, když vidím takovou nezaslouženou pozornost. Zdraví Vás srdečně a mil. paní se poroučí

Vlad. Helfert.

...v *Landsberku*: Landsberg (Berlín), jedno z míst zatčení a vězeňského pobytu JUDr. Josefa Jaroše.

Suppe: polévka (něm.).

erteple: brambory (z něm. Erdäpfel).

2

Dopis z Prahy

Helfert vzpomíná na nebezpečnou recidivu, kterou si přinesl z vězeňské nemocnice v Olawě (Wohlau). Byl převezzen do Vinohradské nemocnice do Prahy (23. 2. 1942) v doprovodu své manželky Blaženy. V dopise vzpomíná na své spoluvězně a vyjadřuje naději na šťastný konec válečných let, v nichž se rodí „nová naše vlast“.

K Helfertovu dopisu přepisuje několik řádků jeho manželka *Blažena Helfertová*.

Milá slečno Olgo,

Praha, 12. III. 42.

ozývám se zase po delší době. Měl jsem totiž poslední týdny dosti zlé. Vlivem neopatrné stravy v nemocnici ve Wohlau jsem upadl do šeredné recidivy,

z níž jsem se nemohl vybrat. Přijela za mnou podruhé paní a když jsme viděli, že stav se ocitl na mrtvém bodě, rozhodli jsme se rychle k přepravě sem do Vinohrad. nemocnice, kde jsem měl vše připraveno už předem. Tak jsem 23. II. odejel z Wohlau do Prahy. Transport dopadl šťastně – provázela mne ošetřovatelka a moje paní – a nyní se konečně doopravdy léčím s veškerou možnou lékař. péčí. Tím vším jsem byl zbaven možnosti psát, byl jsem velice zesláblý, a teprve nyní zase se vracím normálnímu. životu.

A ovšem stále myslím na ty, kteří zůstali dále ve vězení, a především na Vašeho tatínka, na tu šlechetnou a tak neskonale dobrou duši, kterou mám tak rád z celého srdce. A vzpomínám, že brzy má svátek, a tak Vás prosím, uznáte-li to za prospěšné, abyste v příštím dopise, který mu budete psát, užila přiloženého listu s mým přípisem. Jak se mu daří? Byl bych Vám nesmírně vděčný za sebelepší zprávu o tom, jak se mu vede, co píše z vězení, jaké je myslí atd. Co bych za to dal, kdybych mu mohl popustit aspoň část své svobody! Ale dočkáme se! Vše směřuje k velkým věcem a věřte, slečno Olgo, co nás čeká, je úžasné! Jsme svědky tak obrovských událostí, že něco podobného zažije lidstvo sotva za tisíc let. A ty hrozné oběti, které jsme přinesli a jistě ještě přineseme, nebudou marné. Rodí se nový svět a s ním nová naše vlast. Ta úžasná, obrovská Zákonitost kosmického dění, které neúprosně směřuje k dalšímu stupni ve vývoji člověka k lidství a lidskému důstojství, to vše jde kolem nás a nad námi s nezadržitelným krokem – až se člověku dech tají, když to pozoruje. Ex oriente lux! A není vyloučeno, že toto obrovské kolo dějin dokončí své dílo v Evropě již letos, třeba musíme být připraveni, že naše trpělivost bude zkoušena ještě příštím rokem. Ale konec bude slavný: budoucnost je naše!

A tak bych rád kus své víry poslal těm všem kamarádům, kteří ještě jsou ve vězení. Ale snad to ani není třeba!

Ještě jednu prosbu mám k Vám: abyste úzkostlivě dbala o své zdraví. Moje paní, která je zde se mnou, mi říkala, že nevypadáte dobře. Milá slečno Olgo, prosím Vás, užívejte nyní hojně jarního slunce, až se oteplí vyjeďte si na čas někam ven na vzduch a na slunce. Uvažte jen, jak byste zarmoutila tatínka, kdyby Vás nenašel tak, jak si přeje. A jakou radost byste mu přinesla při jeho návratu, kdyby Vás našel plnou zdraví! Neboť sama víte dobře, jak Vás má neskonale rád a ve Vašem štěstí vidí štěstí svoje. Nežlobte se pro toto mé „kázáníčko“ – ale jde mi o Vás a o Vašeho tatínka, o někoho, jichž si hluboce vážím. – Vyřídíte, prosím, mé uctivé poručení mamince.

Zdraví Vás srdečně

V. H. Praha XII. Nemocnice

Pavillon H.

Milá Olgo,

připisuji Vám také pár slov, abych Vám mohla říci, jak často na Vás všechny vzpomínám, na Vás, s kterými jsem se tak sblížila. Chybí mi velmi všechny

zprávy, které Vy dostáváte, tak náhle, nečekaně jsem vypadla z Vašeho středu. Doufejme, že se šťastně a radostně shledáme.

Zatím se těším z pomalého uzdravování mého muže a doufám, že to nejhorší už přestál. Jak bude krásné shledání nás všech! Vyřídte, Olgo, poručení pí matce a až budete mít čas tak napište, co píše Váš tatínek a jak žijete. Srdečně Vás zdraví

Blažena Helfertová. Praha IV, Bašta sv. Tomáše 231.

Zákonitost kosmického dění: V. Helfert věřil v osud a ve spravedlnost historického vývoje. *Ex oriente lux:* Z východu světlo (lat.).

3

Dopis z Prahy

Helfert se dovidá, že JUDr. Jaroš byl odsouzen k smrti, a vyslovuje pevnou naději, že rozsudek nebude vykonán.

Milá slečno Olgo,

Praha, 14. VI. 42.

Vaše zpráva na nás působila jako hromová rána. Nemohl jsem se dlouho vzpamatovat a nemohl jsem pochopit, jak se to mohlo stát. Až pak, když jsem se dověděl o průběhu té věci, jsem poznal, že zde rozhodující úlohu měla ta hrozná tragická shoda toho dne se dnem pohřbu v B. Mně ovšem je jasné, že ten rozsudek nebude proveden. To je něco zcela jistého. A po tom, co zde říkala paní Marie a pí. Ludmila, o tom nelze pochybovat. Víte, že jsem téměř na určito čekal, že Váš tatínek se vrátí domu hned po úterku. Ale nyní vidím, že to osud řídí jinak a dobře; neboť případ prof. Kr. z Tiš. ukazuje, že návrat domů znamená nutně něco daleko horšího, nežli další pobyt ve vězení. A doba toho vězení vůbec nerozhoduje: vždyť ta záleží na dalším výsledku celé situace a ta je přece nad slunce jasnější. A tak, když celou věc si rozeberete klidnou úvahou, můžete být zcela klidná a pevná. Jde pouze o to, aby rozsudek nebyl proveden, a to považuji za j i s t é. To také Vy musíte považovat zajisté. Nedejte se mýlit žádnými pochybami. Nedejte si namlouvat nikým a ničím opak. Teď přišla chvíle, kdy musíte osvědčit svou nezdolnou pevnost a duševní statečnost. Vím, že je to těžké, ale musíte v sobě najít tolik síly, abyste pevně byla přesvědčena, že tohle je něco, co Váš tatínek překoná, že se zase vrátí a že Vás i jeho čekají nové časy, radostnější a plné míru a vnitřní spokojenosti a vnitřní radosti. Vy se musíte nyní stále v mysli upínat k tomuto cíli, k tomu co přijde, co nás všechny čeká a k tomu, jak se s tatínkem zase v radosti shledáte a jak s ním v radosti budete žít. Neboť to je jisté. A vězte mi, že touto pevnou vírou zároveň jemu nesmírně ulehčujete, aby snáze překonal nynější svůj osud. Neboť takové duševní spojení znamená mnoho, daleko více, nežli je dnes známo pozitivní vědění. Prochází všichni nyní dobou nejtěžší zkoušky, kterou nám uložila tato hrozná ale přitom veliká doba, kdy za nesmírných bolestí milionů a za nesmírného utrpení lidstva se rodí nová doba a nový společenský, lidský řád. Na nás je, abychom tuto zkoušku vydrželi s pevnou a statečnou myslí. O Vašem tatínkovi nepochybuju. Jeho čistá, šlechtná a tak nadpomyšlení dobrá duše ho bude chránit před čer-

nými myšlenkami a dá mu vnitřní sílu, kterou měl stále dosud. A Vy, milá slečno Olgo, v sobě potlačte ten první náraz, který jistě u Vás byl hrozný, a vši silou své duše se upřete k té pevné víře a k pevnému přesvědčení, že šťastný a radostný návrat Vašeho tatínka je jistý a brzký. Věřím pevně, že tak krásný duševní svazek, jaký se utvořil mezi Vámi, je něco, co je nezníčitelné světskou mocí. V tom je i záruka Vašeho shledání. Nepodceňujte sílu, hmotnou sílu, duševních svazků a duševní říše!

A tedy s jasnou myslí vpřed! A nemějte zbytečné starosti o hmotné důsledky toho rozsudku. Všichni přátelé Vašeho tatínka budou považovat za svou povinnost, aby se postarali o to, abyste byla těchto starostí ušetřena. Vaše svatá povinnost nyní je: dbát o své zdraví, netýrat se duševně, být v mysli pevná a klidná a hledět co nejsvědomitěji, abyste si uchovala co nejlepší zdraví pro ten den, až se Váš tatínek vrátí, a pro všechny ten další radostný čas. Budete-li mít chuť a čas, velice bych Vám byl vděčen za několik řádek o tom, jak jste v B. shledala svého tatínka, jak vyhlíží a v jaké byl náladě.

Zdraví Vás srdečně a ruku Vám tiskne

V. H.

... *tragická shoda toho dne se dnem pohřbu v B.*: Narážka na státní pohřeb v Berlíně. Nebožtíkem byl Reinhard Heydrich (7. 3. 1904 – 4. 6. 1942), zastupující říšský protektor v Čechách a na Moravě, který nesl odpovědnost za barbarský teror nacismu používaný proti antifašistům v Německu i v okupovaných zemích. Zemřel na následky atentátu uskutečněného 22. 5. 1942 československými parašutisty vyslanými z Velké Británie.

Paní Marie a paní Ludmila: příbuzné Olgy Jarošové.

Prof. Kr. z Tiš.: Profesor Král z Tišnova, který byl propuštěn z vazby domů.

4

Dopis z Prahy

Helfert dal příkaz Jihočeské záložně v Třeboni, aby poukázala peněžitou částku.

Milá sl. Olgo,

Praha 11. VII, 42

dnes jsem dostal z Jihočes. záložny z Třeboně přepis, v němž mi potvrzují můj příkaz o poslání peněz Vám a žádají, abych podepsal přiložené arijské prohlášení. To jsem ihned udělal, takže v pondělí to tam budou mít a pak to patrně ihned provedou. Věřte mi, že se mi odlehčí, až toto bude provedeno. V dnešní době nelze vědět, co vše by se tomu mohlo postavit do cesty. Příští týden tedy dostanete poukaz na onen obnos i s příslušnými úroky a prosím Vás, abyste mi laskavě oznámila, až to dojde, abych věděl, že to záložna správně provedla.

Ode dneška za týden bude moje paní v Brně. Jede tam na svatbu: považte, náš Igor se žení! Jak se zpívá v Pastorcy: všeci se ženijá, vojny se bojijá... Jistě se naskytne možnost, aby s Vámi se setkala.

Denně vzpomínám na Vašeho tatínka. Teď můžete být již zcela klidná o jeho další osud, když poměry zde se již uklidnily. A to shledání se blíží. Pohlížím na situaci velmi nadějně. Nyní vcházíme do měsíců a snad i týdnů, kdy se rozhoduje nikoliv výsledek – ten je jistý již od 1939 – ale doba trvání. Myslím, že v červenci a srpnu přijdou důležité události. Ta Má Vlast se blíží! Slyším už

ladění orchestru. Zatím to je ještě trochu falešné a rozházené, ale to se dá brzy dohromady a pak spustíme, Slavně! A s oddaným nadšením!

Jen pozor na své zdraví! Můžete-li, vyjeďte si na několik dní ven, na slunce, na vzduch a k vodě! Je to nutné. Ať z Vás má tatínek radost, až se vrátí.

Zdraví Vás srdečně

V.H.

...abych podepsal přiložené arijské prohlášení: Prohlášení o arijském původu žadatele, tj. o tom, že pochází z nežidovské rasy.

...náš Igor se žení!: Igor Helfert, syn Vladimíra a Blaženy Helfertových.

Ta Má Vlast se blíží!: připomínka vlastenecky působících provedení Smetanova cyklu symfonických básní „Má vlast“, který mj. uváděl V. Helfert, od 1920 dirigent Orchestrálního (nyní Helfertova orchestrálního) sdružení. Dával Vlast nejen v Brně, ale v řadě dalších měst.

5

Dopis z Vráže

Helfert obdivuje duševní sílu a vyrovnanost JUDr. Jaroše, která vyzáfuje z dopisů rodině. Je přesvědčen o tom, že Jaroš nebude popraven, vždyť nebyl členem žádné vojenské organizace, která se postavila proti Německu a jeho nacistickému zřízení.

Milá slečno Olgo,

Vráž 1. IX. 42

děkuju Vám mnohokrát za Váš laskavý dopis a za přiložené listy Vašeho tatínka. Když jsem je četl, obdivoval jsem tu úžasnou duševní sílu a vyrovnanost, která jej provází v těchto chvílích, pro něho tak nesmírně vážných. Věřte, tohle budou jednou velké dokumenty toho, jak český člověk dovedl být pevný a neoblomný v této době, která přinesla našemu národu ty nejtěžší zkoušky. A při vši té jeho odhodlanosti stále z toho vyčítám jeho víru, že se nakonec šťastně vrátí. O tom jsem tak přesvědčen, stále, že mi ani nic jiného na mysl nepřijde. Věřte, že tohle je pro mne taková zvláštní jistota. Ty zprávy z Berlína, o nichž se zmiňujete, jsou ovšem znepokojující. Ale nutno i je přijímat s rozvahou. Dosud ty případy se týkaly předně těch, které byly odsouzeny již v XI. a XII., tedy asi před 8 měsíci, a za druhé jsou to vojenské organizace, na něž se jistě běže nejostřejší měřítko. Tedy se tím zbytečně nerozrušujte. Je to ovšem hrozně smutné. Potěšilo mne zvláště, že Váš tatínek píše o tom, že se mu daří velice dobře. Zdá se, že tam mají lepší zacházení nežli dříve a tomu nasvědčuje i to, že si mohou přikupovat jídlo. Prosím Vás, až budete psát, připište, že na něho bezpřestání myslím a že jsem přesvědčen, že naše plány svatovítské se uskuteční. Že si při všem svém stavu vzpomněl na mne, to mne, věřte, hluboce došlo.

Děkuju Vám za to, že Jste mne zde přivítala. Ale věřte, i když je tu velice krásně, na mně vše něco tísnivě leží. Ani ne tak ta nejistota, že každou chvíli to může přestat a že mohu být odvezen tam, odkud jsem byl přivezen. S tímhle jsem dokonale vyrovnán a každý den, jenž je mi zde dopřán, považuju za milost a dar osudu. Ale co mne nejvíce tíží, je to vědomí, že ti moji drazí kamarádi, odsouzenci, musí žít ve vězení a s tou myšlenkou na rozsudek, kdežto já jsem aspoň částečně svoboděn, vracím se k životu pod naším, českým sluncem, českou oblohou a uprostřed českých lesů. A tak, jak si vytýkám každé lepší sousto

jako něco, co je nezasloužené vzhledem k těm kamarádům, tak mne tíží při každém kroku vědomí, že jsem okamžitě na tom lépe, nežli oni. Víte, drahá slečno Olgo, já hrozně cítím v sobě ten závazek solidarity s těmi, s nimiž jsem byl vězněn. A to mne bolí, že tu solidaritu nedodržuju – ovšem nikoliv svou vinou, ale přece mne to tíží. Včera jsem si poprvé vyšel do lesů. Byla to první cesta po 3 letech, po všem tom věznění a utrpení. Ach, slečno Olgo, já se až zalykal tou krásou českých lesů. A sešel jsem dolů k Otavě. Česká řeka! Vroubená lesy a stráněmi! Taková pravá jihočeská řeka, temná, přísná a při tom tak krásná! Kus té husitské a Žižkovy opravdovosti je v tom. Byl jsem duševně rozechvěn tím vším. Ale hned na to se mi vynořili mí kamarádi. A já volal Vašeho tatínka, tu duši drahou, to srdce tak hluboké a čisté, toho nesmírně ušlechtilého člověka! Volal jsem ho, aby se přišel na tu krásu podívat a hned jsem si trpce vyčítal tu krutou nespravedlnost, že já zde dýchám vůni české řeky a on, chudák, nejvýše ztuchlinu vězeňské kobky. Řekněte mi upřímně: není to ode mne surovost? Není to bídné porušení kamarádství? Vždyť já bych měl po celou dobu, než se vrátí, být někde zalezlý, v dobrovolném vězení, abych neměl nic lepšího, nežli on! A tohle vše mne hněte a tísní mou rekonvalescenci.

Příteli Slav. bych to vroucně přál. Obávám se však, že ten jeho nynější pobyt se týká spíše nějakého jeho svědectví v jiné věci. Z téhož důvodu jsem já byl v listopadu tamtéž. Ale, ať je tomu jak chce: sejdem se všichni v radosti a zdraví. A snad to nebude ani tak dlouho. A potom teprve nám zasvitne slunce, zavoní naše drahá zem a rozhoří se naše srdce!

Jsem hrozně rád, že Jste byla na dovolené a mám velkou radost, že Jste se tak zotavila, jak píšete. Jen stále a snažně Vás prosím, abyste stále úzkostlivě dbala na své zdraví. Představte si jen, jakou radost připravíte svému tatínku, až se vrátí a spatří Vás zdravou a spokojenou. To bude, věřte, pro něho ten nejkrásnější dar. Jakmile by se udála nějaká změna s Vaším postavením, prosím o okamžitou zprávu.

Vaší mamince se poručím. Vás pak srdečně zdraví

V. H.

Přítel Slav.: Helfertův přítel a býv. spoluvězeň Antonín Slavík, ředitel brněnské rozhlasové stanice, kulturní pracovník.

6

Pohled z Třeboně

V. Helfert zaslal (zřejmě ve společnosti své paní) pohled Olze Jarošové, v němž mj. skrytě naráží na to, že by vedle sebe chtěl mít přítele Jaroše.

Pohled

Slečna Olga Jarošová

Brno – Žabovřesky

U hor. školy (nyní Šeránkova ul.; pozn. R. P.)

Třeboň, u Víta, 9. X. 42

(pošt. razítko: 10. X. 1942)

Posíláme Vám mnoho pozdravů od Víta. Koho v myslí stále provázíme, a koho bychom tak rádi zde měli, to jistě víte. Napíšu Vám brzy více. Co je nového? Zdraví Vás srdečně

VIHelf.

7

Dopis ze Stupčic

Helfert je konsternován zprávou o popravě přítele Jaroše. Vyjadřuje soustrast a rozpomíná se na své hluboké přátelství s JUDr. Jarošem.

Milá slečno Olgo,

Stupčice, 31. X. 42

vše se ve mne zlomilo při té hrozné zprávě. Vždyť jsem tak pevně věřil, že se zase shledáme s tím předrahým, který nás nyní musel opustit. Stále tomu nechci věřit, celá má bytost se proti tomu vzpírá. Vždyť se mi to zdá tak nějak proti vši logice a všemu řádu, aby ta dobrá, ušlechtilá duše se neměla už vrátit! Věřte, milá slečno Olgo, měl jsem Vašeho tatínka tak hluboce rád, jako vlastního bratra, a snad i více. A zvláště za poslední tři léta jsme tak spolu doslova srostli. Je to možné? Není v tom nějaký omyl? Ale jedno vím: je-li to pravda, pak to pro mne znamená svatý závazek po celý další život.

Jsem stále v myšlenkách u Vás. Proboha Vás prosím: buďte nyní statečná. Víím dobře, jak Vás měl tatínek rád, jak na Vás visel stále. Co se mi napsal o Vás před 2 léty! A jistě poslední a nejhoroucnější Jeho myšlenky zalétaly k Vám. A jistě Vám horoucně přál šťastný další život. Víte, já věřím v posmrtný život. Věřím, že to, čemu se říká lidská duše, že tělesnou smrtí nezaniká a že je dále tam, kam ji poutala láska. A proto věřím, že Vás tatínek je a bude stále při Vás. A to vše Vás zavazuje, abyste tu hroznou ránu překonala pevně a statečně. Nezapomínejte: máte život před sebou a v tom životě budete muset splnit závazek ke svému tatínkovi. Půjďte jeho cestou, se stálou památkou na něho ve svém srdci – a Jemu bude při tom dobře! Ale právě proto musíte si uchovat pevně zdraví a pevnou mysl. Jdete do nové doby a v ní budete muset svým životem dalším uctívat stále Jeho památku.

A prosím Vás o jedno: kdykoliv budete cokoliv potřebovat, obraťte se na nás se vším. Tohle Vám píšu, protože vím, že tím plním vůli předraženého přítele. Kdybych Vám mohl aspoň malinkou částí nahradit to, co Vám ta hrozná doba nyní urvala, považoval bych to za milost osudu. Teď hlavně jde o Vaše zdraví. Mohla byste si nyní vzít dovolenou? Nemohla byste odejet na čas sem? Je zde klid, zdejší léčebný dům je prostý, více po domácku, myslím, že byste se zde zotavila a vzpamatovala z té první rány.

Tak mám pocit, že nemám právo žít. Jakým právem žiju, když moji nejlepší přátelé takhle odcházejí? A přece si říkám: právě nyní je třeba žít, abychom v budoucnosti plnili odkaz těchto přátel.

Moje paní by přijela za Vámi, aby Vám byla prospěšná. Ale právě v ten hrozný den upadla a zlomila si žebro, takže nemůže se nyní vydat na cestu.

Napište mi, prosím Vás, čím bych mohl Vám nyní pomoci, nebo to jen naznačte. Máte někoho, kdo Vám zařídí věci pozůstalostní? Jak rád bych byl při Vás, abych Vám cokoliv zařídil!

Naše adresa je: Stupčice, p. Střeziměř u Tábora, léčebný dům. Jsem zde již 4. týden. Do Třeboně jsme si zajeli jen na 1 den. Váš dopis jsem dostal přes Třeboň. Poslední dopis Vašeho tatínka Vám pošlu ve zvláštním psaní.

Ruku Vám tiskne a prosí Vás, abyste vyřídila můj smutek paní matce

V. H.

...*věřím v posmrtný život*: V. Helfert se tu vyslovuje o svém křesťanském světovém názoru, který byl ovšem vzdálen jakémukoliv církevnictví.

8

Dopis ze Stupčic

Helfert nabízí pomoc pozůstalým doktora Jaroše, totiž jeho manželce a dceři. Znovu se rozpomíná na hluboké přátelství i na literární a hudební plány, které s doktorem Jarošem osnovali. I o líbezném českém kraji, jímž se společně s Jarošem potulovali, se Helfert zmiňuje; byl velkým milovníkem české přírody. Zejména jižní Čechy mu učarovaly. Rád by si přečetl deník doktora Jaroše, o němž se mu Olga zmínila ve své korespondenci.

K dopisu připsuje Blažena Helfertová několik hluboce přátelských slov.

Oba manželé Helfertovi zapřísahají Olgu, aby pečovala o své zdraví.

Drahá slečno Olgo,

Stupčice, 8. XII. 42

už delší dobu o Vás nic nevím. Prosím Vás, napište mi třeba jen několik slov o tom, jak se Vám daří, zdali už nalézáte trochu uklidnění, jak je Vám zdravotně a jak se daří Vaší mamince. A pak bych měl k Vám ještě jednu prosbu. Jen Vás prosím, abyste to ode mne nepovažovala za něco nediskrétního. Ale mám k Vám odpovědnost, kterou mi uložila poslední vůle Vašeho tatínka, jak ji projevoval tehdy, kdy jsme si ve vězení dopisovali. Rád bych totiž věděl, jak to máte existenčně a majetkově. Máte-li po této stránce nějaké potřeby, prosím Vás, abyste mi je zcela beze všech ohledů sdělila. Jsou ještě dobří lidé, kteří rádi podají pomocnou ruku. Jen je třeba vědět kde a jak. Prosím Vás snažně, abyste mne považovala v těchto věcech za někoho, ke komu se můžete vždy a se vším obrátit s úplnou důvěrou. Ujišťuji Vás, že by to udělal Váš tatínek zrovna tak. Dáte-li mi příležitost, abych v čemkoli Vám mohl být užitečný, věřte, že mi tím prokazujete velký dar: neboť mi tak umožňujete, že alespoň v něčem mohu splatit velký dluh Vašemu tatínkovi za jeho přátelství, které pro mne znamenalo kus smyslu mého života.

Věřte, slečno Olgo, čím dále, tím více vidím, že ten hrozný odchod Vašeho tatínka zasáhl samý kořen mého dalšího života. Připadám si stále jako zbavený nějaké opory. Vždyť my jsme spolu ve vězení měli tolik plánů pro další život. Věřte, není takřka kroku a myšlenky, aby nebyly spojeny s Vaším tatínkem. Vše, od literárních a hudebních plánů až po naše potulky po českých krajích s ním a s Vámi, bylo nerozlučně spojeno s ním. Co jsme si naslibovali! Jak budeme spolu žít v příští naší době, co vše podnikneme, jak se oddáme přemítání v našich zamilovaných jižních Čechách atd. To vše je pryč. Ale z toho vždy zůstane vzpomínka a pocit, že osud zde hrozně nás ochudil. Vidím stále více, jak

jsem měl Vašeho tatínka rád, skutečně bratrsky a snad více než bratrsky. Je to hrozná rána a vidím jasně, že tím se mi mění celý smysl mého dalšího soukromého života. Víte, mám dojem, že nemám právo nyní na to, co on míval rád a nač se těšil, když nyní při tom nebude.

To Vám píšu proto, abyste věděla, jaká radost by to byla pro mne, kdybych Vám mohl být nějak prospěšný. Protože vím, že Váš tatínek by z toho měl rovněž radost.

Zvláště pak Vás prosím, abyste dbala na své zdraví. Pro Vás ovšem to je rána, která se nikdy zcela nezahojí. Ale nezapomínejte, že máte život před sebou, a že tím svým dalším životem budete muset svému tatínkovi nahradit to, oč byl nyní tak krutě připraven. Čím šťastnější a plnější bude Váš další život, tím větší radost mu připravíte. A k tomu první podmínka je zdraví.

Prosím Vás snažně, abyste mi pravidelně psala o svém zdravotním stavu, o svých potřebách a o tom, jak se daří Vaší mamince. Já bohužel nyní ještě nemohu do Brna přijet a musím se spokojit písemným stykem. Ale doufám, že to již uteče a budu moci se vrátit. A pak ovšem bude vše jiné!

Deník Vašeho tatínka bych ovšem četl s posvátným zájmem. Vždyť to je v pravém slova smyslu mučedník! Jeho jméno bude mezi těmi, kteří budou u nás navždy ctěni celým národem. Však o tom si ještě mnoho povíme!

Těším se na Vaše zprávy a zdravím Vás srdečně.

V. H.

Milá Olgo, těžce nesu, že nemohu s Vámi, jakož i s ostatními častěji pohovořit a Vás navštívit. Bůh jinak usoudil, aby nás v té nejhorší době pro Vás všechny, rozdělil. Darmo přemýšlím o tom, proč tak musí být. A Vy jistě zase cítíte, kde je moje místo. Ale moje vzpomínky patří Vám a budou patřit až do našeho shledání. Jen se šetřete, Olgo, a buďte k nám upřímná. Líbá Vás Vaše

B. H.

9

Dopis z Prahy

Předvánoční psaní, v němž se Helfert mj. zmiňuje to tom, jak je osamocen.

Drahá slečno Olgo,

Praha, 22. XII. 42

děkuju Vám za poslední dopis. Jen když vím, že Jste tak dalece zdráva a že máte možnost klidně žít. Budeme tyto dny na Vás myslet více, nežli jindy. Jsou to pro Vás smutné vánoce a přál bych Vám, abyste je zažila co nejklidněji. Dolehne na Vás asi velká tíha vzpomínek. Ale, prosím Vás, nepoddávejte se tomu. Mějte stále na mysli, že to veliké, zač Váš tatínek položil život, se nenávratně blíží a že brzy nastane doba, kdy všichni pohromadě budeme stát kolem Vás, abychom stále a vroucně uctívali všechny ty, kteří se stali obětí té hrozná a při tom velké doby. Letošní Štědrý den jsem určil výhradně vzpomínkám na své přátele, kteří již nebudou nikdy mezi námi. Budeme ten celý den s paní zcela sami, odmítli jsme přítomnost všech, ani s dětmi, které za námi dnes přijedou, nebudeme ten den, abychom nebyli rušeni ve vzpomínkách na drahé přátele a na všechny ty oběti. A tak budeme ten den stále při Vás. Buďte statečná a ani na

chvíli nespouštějte zrak z naší budoucnosti. V ní najdete svůj nový život, svou radost. A pevně věřím, že rok 1943 nás všechny přivede již k našemu společnému velikému cíli

Zdraví Vás srdečně a Vaší mamince se poroučí.

Váš

V. H.

10

Dopis z Prahy

Helfertovo psaní před výročním dnem narození doktora Jaroše. Má Olga a její matka dostatek potravin? Gestapo projevuje „zájem“ o Helferta i ve Stupčicích, proto je s manželkou opustil a píše z Prahy. Brzy se však do Stupčic oba manželé vrátí. Je tomu již tři léta, co Helfert spolu s JUDr. Jarošem byli transportováni do Olawy (Wohlau). Hned druhý den po přijezdu do smutně proslulé věznice slavili oba vězňové narozeniny doktora Jaroše.

Milá slečno Olgo,

Praha, 1. II. 43

vzpomínám s Vámi, že budou narozeniny Vašeho tatínka. A jsem v duchu při Vás, abyste ten den prožila pokud možno v klidu a míru. Je toho příliš, co na Vás osud naválil, ale Vaše statečná duše jistě překoná i přival smutku, který nosívá takový jubilejní den. Jistě je pro Vás útěchou to vědomí, že neúprosný krok dějin směřuje nezadržitelně a nyní i rychle tam, k čemu se upínaly též naděje Vašeho tatínka. Budu na Vás zítra myslet více, nežli jindy.

Až budete mít trochu času, prosím Vás, abyste mi napsala aspoň několik řádek o tom, jak se daří Vám a Vaší mamince a je-li něco nového s Vaším postavením. Hlavně bych rád věděl, jak je s Vaším zdravím. Nyní, s blížícím se jarem, byste měla již pomýšlet na nějakou dovolenou a na řádné zotavení, jehož máte jistě nejvýše třeba po tom všem, co Jste zažila. A jak to máte se zásobami? Nemáte nedostatek nutných potravin?

My pojedeme za týden zase do Stupčic. Ona nevídaná pozornost, která mne přiměla opustit v prosinci na rychlo Stupčice, se od té doby již neopakovala, a tak myslím, že mohu se tam zase vrátit. Byl tam klid, ústraní a možnost k práci. Od 8. II. bude tedy moje adresa zase: Stupčice, p. Střezimíř u Tábora, léčeb. ústav.

Právě dnes před 3 roky jsme přijeli do Wohlau. Druhý den jsme „slavili“ narozeniny Vašeho tatínka. Tehdy jsme nepomyslili, že za 3 léta se to vše tak hrozně převrátí! V poslední noci se mi několikrát tak živě zdálo o Vašem tatínkovi. Chodil jsem s ním a byli jsme staří kamarádi.

Od mé paní vyřizují srdečné pozdravy.

Vám srdečně ruku tiskne

VH.

11

Dopis ze Stupčic

V. Helfert opět vzpomíná na přítele Jaroše. Dne 19. 3. by měl JUDr. Jaroš svátek! Vyhnanecký život doléhá na Helferta. Už se těší do Brna. „To, že mohu žít a že mohu pracovat, považuju /.../ za skutečný zázrak.“

Drahá slečno Olgo,

Stupčice, 17. III. 43

děkuju Vám mnohokrát za ten sladký pozdrav, který mi paní od Vás přivezla. Jste taková dobrá duše, ani si nezasluhuju od Vás tolik laskavosti. Vzpomněl jsem si při tom, jak před rokem jsem od Vás dostal týž pozdrav ve Wohlaui, když jsem tam byl v nemocnici. Co se od té doby všechno změnilo!

Stále mne provázejí vzpomínky na Vašeho tatínka. Teď, když je tak krásně, stále v duchu s ním chodím po českém kraji, tak, jak jsme si to slibovali ve vězení, když jsme si představovali, jak budeme putovat po naší líbezné zemi a vychutnávat její někdy drsnou, ale právě proto tak drahou krásu. Osud to zařídil jinak. Ale duch Vašeho tatínka je stále s námi. Někdy to, věřte, cítím zvláště naléhavě. A tyto dny na něho vzpomínám tím více: vždyť pozítří bude jeho svátek! A tak, drahá slečno Olgo, až ten den budete uctívat jeho jméno, prosím Vás, abyste i za mne mu posílala vřelé vzpomínky. Jeho čistá a předobrá duše bude v ten den u Vás a bude se těšit z Vašich vzpomínek.

Vyřizovala mi paní, že Vaše vzezření a Vaše zdraví je dosti dobré. Ale prosím Vás, abyste zvláště nyní na jaře nezanedbávala své zdraví. Jistě budete potřebovat nějakou zotavenou a řádně jí využijte! Musíte nyní sbírat všechny své síly, abyste potom, až se u nás otevrou bývalé možnosti, mohla s plnou energií se vydat do nového života. Už se to blíží, sice pomalu, ale nezadržitelně!

Hrozně rád bych se už vrátil do Brna, do svého domova a do svého prostředí. Někdy na mne ten vyhnanecký život začne doléhat. Ale odháním tyto myšlenky. Vždyť by to bylo rouhání osudu, abych si nějak stěžoval. To, že mohu žít a že mohu pracovat, považuju – když se dívám zpět na vše – za skutečný zázrak. A tak nereptám a rád se podvoluju tomu, co mám a podvolím se i horším věcem s klidem a odhodláním, jestliže mi je osud přivede do cesty. Mám stále před sebou osud svých drahých přátel a těch nesčetných, které neznám, a to dodává sílu a odhodlání žít, ale také přijmout z rukou osudu vše, co přinese, i kdyby to bylo nejhorší. Hlavní věc je: to, v co všichni věříme a co považujeme za podmínku dalšího života, to je dnes jisté. Vaše generace a generace příští jdou do lepší doby. A to je to hlavní. Co je proti tomu obrovskému, co se chystá a co se rodí z nekonečných bolestí a utrpení, co je proti tomu osud jednotlivců!

Vyřídte, prosím, paní matce moje poručení. Kdyby se s Vámi stala jakákoliv změna, ať v úřadě nebo doma, prosím Vás o zprávu. To víte, jak mi Váš osud je blízký a drahý.

Zdraví Vás srdečně

V. H.

Dopis z Prahy

Helfertovy úvahy o daru Vladimíru Slavíkovi

Milá slečno Olgo,

Praha, 28. III. 43

dnes jsem zjišťoval, kdy vyjdou ty skizy k Prodané, o nichž jsem Vám včera psal. Bude to příští týden ve středu. Protože je celý náklad už předem vyprodán, vymohl jsem si jeden exemplář pro Vás již dnes, protože později by se již nic nedostalo. Tím ale se nijak nemusíte vázat. Kdyby se Vám zdálo, že je to pozdě,

abyste Vláďovi dala tu vzpomínku až po svatbě, nebo kdyby z jakéhokoli jiného důvodu se Vám to nehodilo, napište mi laskavě. Cenu dosud nevím přesně. Myslím však, že by si Vláďa nic z toho nedělal, kdyby od Vás věděl, že dostane něco o několik dní později, protože to teprve vyjde a že tedy dostane něco zcela nového, co jinde ještě nikde není.

Zdraví Vás srdečně

V. H.

Skizzy k Prodané: náčrtý ke Smetanové Prodané nevěstě. Vyšly začátkem dubna 1943 péčí Společnosti B. Smetany v Praze.

13

Dopis ze Stupčic

Helfert: „S Vaším tatínkem mluvím Vaším prostřednictvím.“ V další souvislosti se hovoří o provedení Smetanovy *Mé vlasti* po válce v Brně. Helfert měl v plánu je uskutečnit se svým Orchestrálním (nyní Helfertovým orchestrálním) sdružením.

Drahá slečno Olgo,

Stupčice, 29. III. 43

nedovedete si představit, jakou radost Jste mi připravila svou laskavou vzpomínkou a připojeným balíčkem. Dojetím jsem byl všecek rozehvěn, když jsem četl Váš dopis. Měl jsem živý dojem, že ke mně hovoří Váš tatínek a ten balíček že dostávám přímo z jeho rukou. Byla to chvíle, která se nedá popsat – to nutno prožít. Měl jsem pocit, že s Vaším tatínkem mluvím Vaším prostřednictvím. Ten balíček jsem nemohl otevřít. Uložil jsem si jej a připsal naň: otevřít až po prvním provedení *Vlasti*. Víte, drahá slečno Olgo, my jsme s Vaším tatínkem ve vězení často si psali o tom, jak to bude, až zase v Brně zazní *Má Vlast* provedena Orch. sdružením. K tomu dni jsme upínali všechny své naděje, protože předpokladem k tomu dni bylo vše to, co se nyní blíží. A on se, chudák, tolik, tak nesmírně na tuto *Vlast* těšil! A já si představoval, jak on při tom bude, jak bude při tom šťasten – tak jako v Kroměříži v červnu 1939, kdy jsme tam hráli *Vlast* – jak se bude usmívat tím svým laskavým, dobrým a tichým úsměvem a jak si po *Vlasti* bude posrkávat vínečko a pokušovat. Víte, vše, co jsem měl v plánu, jsem stále spojoval s jeho přítomností a s představou, jak na to bude reagovat. A nejvíce, jak bude prožívat tuto *Vlast*.

To vše je pryč – třeba ne docela. Ale při té *Vlasti*, kterou jsem dlužen jemu, svým kamarádům a celému českému Brnu, při té *Vlasti* bude. To vím určitě. A bude mezi námi i po ní. A tak ten balíček rozbalím až po *Vlasti* a z něho dám jako nejvzácnější dar po kuse svým nejlepším kamarádům a připomenu jim, že jim to posílá Váš tatínek. Svým nejlepším kamarádům? Vždyť jsou skoro všichni pryč! Zbývá jen Tonda Puttner a můj bratr. A pak zas ten balíček zabalím a sáhnu po něm jen zase při mimořádné příležitosti, kdy Váš tatínek zase bude mezi námi. Vroucně Vám za to děkuju!

S tím účtem se neznepokojujte. Myslím, že budete toho ušetřena. Mám totiž dojem, že to posílají tam, kde vědí, že je nějaká nemovitost a že tedy to mohou vymáhat. A také se neznepokojujte tím ručením notářství, o kterém Vám říkali lidé, kteří asi nemají nic jiného na starosti, než aby přitěžovali svým skuhráním

tam, kde dolehlo už tolik krutých ran. Nač myslet na to, co „snad“ se stane? Hlavně stále pevně hledět do naší budoucnosti, do toho, co se blíží. Pak vedle toho vše ostatní je malinké a dočasné.

Od konce dubna budeme s paní bydlet v Miřeticích u Vlašimě. Je to malá vesnice, stranou dráhy. Moje starší dcera tam má od podzimku 39 takové menší stavení. Tady už dlouho být nemůžeme – jedeme odtud 12. IV. – a v Praze nechci být dlouho. V Miřeticích budeme pěkně v ústraní. Kdybyste mohla, udělala byste nám velkou radost, kdybyste tam k nám přijela. Měla byste tam klid a jistě by Vám to tam posloužilo. Napsal bych Vám ještě, jak byste se tam dostala.

Děkuju Vám znovu za tu Vaši velkou laskavost.

Vaši mamince se poroučím uctivě.

Zdraví Vás srdečně

VH.

... až zase v Brně zazní *Má Vlast provedena Orch. sdružením*: Helfert často uváděl jako dirigent jmenovaného sdružení (nyní Helfertovo orchestrální sdružení) řadu děl, nejčastěji *Mou vlast*. Po okupaci (1939) ji provedl v Kroměříži.

Zbývá jen Tonda Putner a můj bratr: Antonín Putner, Helfertův přítel, člen jeho kroužku v Brně; dr. Jaroslav Helfert, bratr Vladimírův, ředitel Zemského moravského muzea v Brně (nyní Moravské zemské muzeum), výborný violoncellista, člen Orchestrálního sdružení.

14

Dopis z Miřetic

Kondolenční dopis k úmrtí Olžiny matky

Drahá slečno Olgo,

Miřetice, 8. V. 43

zpráva o odchodu Vaší maminky nám způsobila hluboký zármutek. Osud nám ukládá tak těžké a bolestné zkoušky! Tak rád bych byl při Vás nyní, abychom Vám mohli být nějak užiteční a abychom mohli Vám být oporou. Vždyť je to věru již nad lidské síly, čím Jste byla postižena. Snad Vám poskytnete trochu útěchy vědomí, že všichni Vaši přátelé a všichni, kdo měli rádi Vaši celou rodinu, dnes s Vámi cítí a Vám vroucně přejí hodně síly, abyste unesla tu tíhu, která na Vás padla.

A prosím Vás snažně o něco: Až urovnáte si nutné věci, které jsou spojeny s těmito smutnými událostmi, přijďte k nám sem do venkovského klidu. Tohle nám nesmíte odepřít. Ještě ve vězení jsem slíbil Vašemu tatínkovi, že vždy budu Vám na blízku, kdykoliv toho bude třeba. Vy nyní budete nutně potřebovat zotavení, musíte zase nabrat síly, uklidnit se, abyste mohla se připravit na další život. A to je jediné možné, když změníte prostředí a odjedete někam na venek. Zde budete mít klid a budete-li chtít, budete mít i rozptýlení s našimi dětmi, vlastně vnučkami, které sem brzy za námi přijedou. Prosím Vás jménem svým i své paní, abyste nám toto neodmítala. Přihlásíme se ještě včas.

A nyní hlavně se musíte uklidnit. Máte po celý život to krásné vědomí, že Jste své mamince sloužila až do posledního dechu s oddaností a obětavostí, jíž není příkladu. A Vaše maminka jistě odcházela s pocitem, že je v láskyplných rukách svého dítěte.

Buďte hodně zdráva.

Ruku Vám tiskne a zdraví Vás srdečně

Vladimír Helfert.

15

Dopis z Prahy

Helfert připomíná prvního výročí smrti JUDr. Josefa Jaroše. K dopisu se připojuje Helfertova žena Blažena.

Drahá slečno Olgo,

Praha, 25. X. 43

posíláme Vám několik slov, abyste věděla, že v první výročí toho hrozného dne nebudete sama, že s Vámi budou vzpomínat vroucně všichni ti, kteří Vašeho tatínka měli rádi. Přeju Vám hodně síly a klidu, abyste ten den potlačila vše kruté, co je s ním spojeno, a aby nezapomenutelná památka ve Vás žila již jen v těch jasnějších stránkách. Osud toho na Vás za ten rok vložil příliš mnoho, ale dal Vám při tom tolik podivuhodné síly, že Jste to vše tak statečně snesla. Vzpomínky na Vašeho tatínka mne neopouštějí a vidím stále jasněji, jak mne budou provázet po celý život a jak budou určovat vše, co mne ještě čeká.

Když se moje paní vrátila posledně z Brna, vypravovala mi o tom, jak Jste se pěkně zotavila. Měli jsme z toho upřímnou radost a doufám, že i dále se Vám nyní dobře daří. Ostatně moje paní bude nyní v Brně – pojedete tam za novou vnučkou – a zase se jistě s Vámi sejde. Jsme nyní na krátko v Praze, ale zase se vrátíme do Miřetic, kde chceme být přes zimu. Na jaře pak snad už se všichni sejdem v Brně.

Buďte hodně zdáva. Kdybyste někdy měla cestu do Prahy, dejte nám zprávu. Přijel bych také. Velice rád bych Vás zase jednou viděl.

Zdraví Vás srdečně

Váš

Vladimír Helfert.

Milá Olgo,

25. X. 43

vzpomínáme více než jindy a prožíváme s Tebou loňské osudové dny. Prosím dej tatínkovi za mne k obrázku pár kvítek.

Líbá Tě a pozdravuje

B. H.

16

Pozdrav z Potštejna

Stručný pozdrav Blaženy a Vladimíra Helfertových.

Pohled

„Zima v Potštejně“

(Klimatické zátiší v Orlických horách.)

Slečna

Olga Jarošová

Brno 16

U hor. školy 4 (nyní Šeránkova 4; pozn. R. P.)

Potštejn, 2. II. 44

Vzpomínáme dnes mnoho na Vás a posíláme srdečné pozdravy.

B. H. V. H.

17

Dopis z Prahy

Blahopřání Blaženy a Vladimíra Helfertových Olze Jarošové k narozeninám.

Milá Olgo,

15. III. 1944

vzpomínáme na Tvoje zítřejší narozeniny a přejeme hodně zdraví a klidu.

Často vzpomínáme na to pěkné nedělní odpoledne u Tebe a jen bych si přála, aby se mohlo častěji opakovat. Jak je se zdravím? Jsou tak hanebné dni, ten sníh nás stále straší. Také toužím po slunci a teple jak snad nikdy. Vyříd', prosím Tě, Olgo, všem mnoho pozdravů. Tebe líbá

Blažena.

Milá slečno Olgo,

budeme na Vás vzpomínat v den Vašich narozenin více nežli jindy. Posíláme Vám přání, aby letošní jaro a léto už nám všem přineslo konečné vítězství pravdy a krásy. V tom novém ovzduší i Vy pak volně vydechnete a půjdete dále za svými touhami. Teď hlavně zdraví! Jistě nyní k jaru se cítíte vyčerpaná. Jen se nepřemáhejte a pokud to okolnosti připouštějí, dbejte co nejvíce na své zdraví. Velmi rád bych Vás zase jednou viděl a s Vámi si pohovořil. Snad se to letos poštěstí.

Zdraví Vás srdečně

V. H.

18

Dopis z Prahy

Helfert chce vybrat dar Vladimíru Slavíkovi ke svatbě.

Drahá slečno Olgo,

Praha, 27. III. 44

byli jsme koncem tohoto týdne v Miřeticích a při návratu jsem našel Vaši milou vzpomínku na Váš dopis. Děkuju Vám srdečně za ty krásné květiny. Způsobila Jste mi velikou radost. Od Vás je to vždy tak neobyčejně milé a pozorné a mám vždy dojem, že za tím jsou zároveň ty laskavé a dobrotivé ruce Vašeho tatínka. Narcisy nyní jsou ve váze a krásně kvetou a jsou takovou jasnou ozdobou našeho vyhnaneckého bytu.

Píšete o nějakém daru ke svatbě Vládi Slavíka. Myslím, že by mu byly nejmilejší nějaké hudebniny nebo knihy. Ale i s tím je nyní potíž, protože se dostane málo co dobrého. Chci mu dát Smetanovy opery, které dosud nemá. Nevím však, dostanu-li je a teprve zítra se to dozvím. Kdybyste souhlasila, pokusil bych se zde něco dostat, ale musel bych vědět, asi do jaké výše bych mohl jít. Pak, až bych to sehnal, bych Vám to hned poslal. Teď někdy vyjde překrásná publikace smetanovská: Smetanovy skizy k Prodané nevěstě, ve věrné fotore-

produkcí, takže to dělá dojem Smetanova rukopisu. Viděl jsem to už a je to skutečně něco krásného. Dosud to není na prodej a je to už předem prý vyprodáno. Ale pokusil bych se získat pro Vás exemplář. Cena bude asi nejméně 300 K, možná i více. Myslím, že by se tohle dobře hodilo za dar, když má Vláda svatbu ve Smetanově roce. Prosím Vás proto, abyste mi laskavě obratem napsala, mám-li počítat s tímto nebo mám-li shánět něco jiného a do jaké výše.

Paní Slavíková, která u nás byla před týdnem, vypravovala o Vás a mám z toho radost, že Jste v sobě našla pevný klid, který Vám usnadní další Vaši životní dráhu. Jen Vaše zdraví aby Vám stále sloužilo! Ale to se jistě zlepší rázem, až přijde to, co se tak neodvratně blíží. Je to úžasné, jak se stále více přibližuje naše vykoupení! Moc rád bych Vás zase jednou viděl. Už to budou 2 roky, co jsme se setkali! Pro Vás ovšem je to nyní asi těžké odejet, ale kdyby se Vám to někdy hodilo, udělala byste nám velikou radost, kdybyste přijela buď sem nebo do Miřetic, až tam budeme. Chceme se tam vrátit někdy začátkem května, až se oteplí.

Buďte hodně zdráva a dobré myslí. A hlavně trpělivost nyní ke konci!

Zdraví Vás srdečně

V. H.

Milá Olgo,

děkuji Ti za psaní a za poslání receptu. Chtěla jsem překvapit muže a udělala jsem kobližky, ale špatně dopadly. Vůbec nenaskočily, byly z toho tvrdé kuličky. Nevím jak Ty jsi je měla čarovně krásné a dobré. S Mařenkou jsme se hodně potěšili. Škoda, že Ty nemůžeš také přijet. Jen si chraň zdraví! Na shledanou se těší a líbá Tě

Bl.

Vláda Slavík: Vladimír Slavík, syn Antonína Slavíka, ředitele brněnské rozhlasové stanice, Helfertova spoluvězně (popraveného sekýrou).

Smetanovy opery: Helfert má na mysli patrně tituly ze Studijního vydání děl B. Smetany, Praha 1940 ad. Je možné, že mluví vydání faksimile *Prodané nevěsty* (1944).

Smetanovy skizzy k Prodané nevěstě: vyšly ve faksimile péčí Společnosti B. Smetany (Praha 1944).

Paní Slavíková: choť Antonína Slavíka.

19

Dopis z Prahy

Helfert se rozhodl darovat Olze Smetanův Zápisník motivů (pro Vladimíra Slavíka).

Drahá slečno Olgo,

Praha, 29. III. 44

H é u r é k a ! Prodařilo se mi najít pro Vás něco pěkného, co dnes už je veliká vzácnost a nedostane se. Je to Smetanův Zápisník motivů, který vyšel právě před 2 léty a byl ihned rozebrán, takže dnes je po něm velká poptávka, ale marná. Podivuhodným řízením osudu byl exemplář, který Vám zároveň posílám, uchován v tajné zásuvce nakladatelství Melantrich, patrně proto, aby se dostal do Vašich rukou a z Vašich do Vláďových. Habent sua fata libelli! Tento Zápisník je překrásná publikace, je to věrné faksimilované vydání rukopisu Smetano-

va, notové knížky, kterou dostal od své 1. ženy Katynky a kam si zapisoval své hudební motivy. Některých užil, ale velká část je neužita, jsou to pravé skvosty hudební. Snad tohle bude pro Vládu vhodný dárek. Bude mít památku pro celý život, že si založil svůj rodinný život v roce Smetanově.

Doufám, že exemplář dostanete včas, ještě tento týden.

Dostal jsem Váš dopis a hned jsem začal shánět něco jiného, když ty skizzy k *Prodané dosane* Vláda od paní Uhrové. Teď bude mít Vláda od Vás a od Uhrů skutečně moc krásné smetanovské památky.

Mám radost, že jsem Vám mohl s něčím posloužit. Chtěl jsem také Čes. gotické malířství, které vydal Melantrich. Překrásná publikace výtvarná, ale to je dnes už zcela nedosažitelné.

Zdraví Vás srdečně a ruku Vám tiskne

V. H.

Héuréka!: Nalezl jsem! (řec.). Helfert píše toto slovo řeckým písmem. (Podle Vitruvia – De architectura, předmluva k 9. knize, §16 – tak zvolal Archimédés /asi 287 – 212 př. n. l./, když v lázni objevil základní hydrostatický zákon: Těleso ponořené do vody je nadlehčováno takovou silou, kolik činí váha vody tímto tělesem vytlačené.)

Smetanův Zápiskník motivů: viz poznámku k dop. č. 18. Zápiskník motivů vyšel 1942 péčí Společnosti B. Smetany.

Habent sua fata libelli!: Knihy mají své osudy (lat.). Citát z didaktické básně gramatika Terentiana Maura (2. stol. n. l.), verš 1286.

Skizzy k Prodané: viz poznámku k dopisu č. 18.

Paní Uhrová: manželka profesora dr. Jana Uhra (1891 – 1942), popraveného nacisty. Byl to vynikající profesor pedagogiky, působící na Masarykově univerzitě v Brně.

Čes. gotické malířství: Helfert má s největší pravděpodobností na mysli knihu Antonína Matějčka, Česká malba gotická. Deskové malířství 1350 – 1450. Vydal Melantrich, Praha 1938.

20

Dopis z Miřetic

Helfert děkuje Olze Jarošové za koblížku, kterou mu poslala. V závěru dopisu vyjadřuje přesvědčení, že vítězný konec války se nevyvratně blíží.

Drahá slečno Olgo,

Miřetice, 25. V. 44

Foerster v jedné své vzpomínce píše, kterak muzikanti jsou plemeno mlsné. V jakési společnosti se na stole náhle, jako na povel, setkaly dvě ruce nad nejbávnějším kouskem cukroví. Ta jedna ruka byla Foerstrova, druhá jiného muzikanta, který seděl naproti. Jaký kousek to byl, o tom už autor nepíše. Ale já to vím a prozradím Vám to: to byla jistě ta báječná koblížka, kterou Jste mi ve své nesmírné dobrotě poslala po mé paní. Tehdy jsem se přistihl ve své muzikantské mlsnotě, a přistihoval jsem se tak dlouho, dokud ty všechny dobroty nezmizely. A teď se zase přistihuju při své hamiznosti, když vidím, že pro přípravu k odjezdu z Prahy a pro stěhování sem jsem Vám ani včas nepoděkoval. Vlastně, já Vám děkoval stále, pokaždé, když ty koblížky mizely, jedna pro druhé, jenomže jsem Vám to včas nenapsal. A tak se nezlobte, že tak činím až dnes. Vaše laskavost je přílišná, ani nevím, jak k tomu přicházím.

Jsme zase zde, nedaleko Blaníku. Nu, tam už vevnitř je podezřelý ruch. To pastorále na Blaníku už doznělo a ozývají se první signály k vítěznému pochodu. V očekávání věci příštích jsem zde v pilné práci: pospíchám, abych dodělal co nejvíce, protože potom asi nebude čas na tyto věci v první době. Zatím zde mrzeme, ale jsem přesvědčen, že jaro přijde brzo se vším ostatním.

Udělal byste nám velikou radost, kdybyste se sem mohla podívat. Jak to máte s dovolenou? A jak se Vám vůbec daří se zdravím?

Paní vypravovala o setkání s Vámi a o tom, že Jste v dobré náladě a z toho jsem měl velkou radost. Hodně uživejte co nejvíce slunce a vzduchu!

Děkuje Vám srdečně, zdraví Vás mnohokrát

VI. Helfert.

Foerster: Josef Bohuslav Foerster (1859 – 1951). Svě vzpomínky shrnul do několika knih. Helfert míní Foerstrovu knihu *Poutník*, I. Praha 1929.

Pastorále na Blaníku: narážka na střední díl Smetanovy symfonické básně *Blaník* z cyklu *Má vlast*.

Poznámka: Stať „Ozývají se první signály k vítěznému pochodu“ (Korespondence Vladimíra Helferta s Olgou Jarošovou) vychází na paměť 60. výročí Helfertova prvního zatčení nacisty (14. 11. 1939). Dopsáno 18. 9. 1999.

R. P.

„Es erklingen erste Signale zum Siegesmarsch“

Vladimír Helferts Korrespondenz mit Olga Jarošová

Professor Dr. Vladimír H e l f e r t (geb. 24. 3. 1886 Plánice, gest. 18. 5. 1945 Prag), Gründer der Brüner Musikwissenschaftlichen Schule und des Instituts für Musikwissenschaft an der Philosophischen Fakultät der Masaryk-Universität in Brünn (Brno), studierte ab 1904 an der Prager Universität Geschichte und bei Otakar Hostinský Ästhetik und Musikgeschichte. Weitere Studien unternahm er bei Johannes Wolf (1906/07) und Hermann Kretzschmar (1906/07) in Berlin. Bei O. Hostinský promovierte Helfert in Prag 1908 mit seiner Dissertation Jiří Benda und J. J. Rousseau (tschech.). In Brünn habilitierte er sich (1921) bei Otakar Zich (Phil. Fak. der Masaryk-Universität) und wurde (1926) zum Professor der Musikwissenschaft an derselben Universität ernannt. Am 14. 11. 1939 verhaftete ihn die Geheime Staatspolizei (Gestapo) am Rektorat der Masaryk-Universität. Helfert lernte die Gefängnisse in Brünn (Spielberg, Kaunitz-Studentenheim), Breslau und im Konzentrationslager Wohlau kennen. In Wohlau erkrankte er schwer und wurde als „Todkranker“ in den Krankenhaus Prag (Königliche Weinberge) transportiert. Im J. 1944 kam es zum zweiten Mal zur Inhaftierung Helferts; diesmal u. a. weilte Helfert in der Theresienstadt. Gegen Ende des 2. Weltkriegs erkrankte V. Helfert wieder schwer und starb dann am Anfang des neuen Lebens der erfreiten Tschechoslowakischen Republik.

In der Zeitspanne von 7. 2. 1942 bis 25. 5. 1944 korrespondierte V. Helfert fleißig mit Fr. Olga Jarošová, der Tochter seines engen Freundes JUDr. Josef Jaroš. Doktor Jaroš wurde zusammen mit V. Helfert verhaftet und dann in Berlin zum Tode verurteilt und enthauptet. Zwanzig Briefe (bzw. Postkarten) haben wir – dank Ing. Oldřich F. Pánek, Brünn, ehem. Präsident des Kreises der Musikfreunde Brünn – zur Veröffentlichung erhalten. In den Briefen erscheint Professor Helfert als großer Humanist und Freiheitskämpfer gegen den Nazismus. „Es erklingen erste Signale zum Siegesmarsch“, schreibt er in seinem letzten Brief an Fr. Jarošová und verherrlicht die Freiheit des Tschechischen Volkes. Es kommen bessere Zeiten nach dem Ende des Krieges. Leider hat Professor Helfert diese Zeiten schon nicht erlebt...

